

Diumenge, 27 de Febrer de 2005, aula 108 UB

## ***Seminari 12***

### **Obstacles a l'acció educativa com efecte del discurs dominant**

Enric Bolea (psicopedagog i professor consultor de la UOC); Andrés Fernández (psicòleg i professor mediador de conflictes); Raquel Jiménez (professora i psicòloga); Josep Montseny (psiquiatra i psicoanalista, director IPB i del ACCEP); Àngels Petits Pons (Psicòloga Clínica i psicoanalista).

### **Josep Montseny**

L'objectiu de la ponència és descriure els principals límits a l'educabilitat i proposar un model educatiu adequat a aquestes limitacions. Des d'aquesta perspectiva, l'educació posa fre al desig d'excitació de l'alumne, dotant-lo de sentit ètic; ja que el gaudi corporal i el saber s'exclouen. Però la funció del mestre té limitacions, ja que la pròpia estructura de la ment humana implica un residu de ineducabilitat. Aquest residu cal reconduir-lo cap a alguna cosa positiva, sinó esdevé malestar.

El discurs dominant –de la post-modernitat- reforça les limitacions en el procés d'educació; nega la dimensió transcendental de la humanitat. D'aquesta manera, el discurs del capitalisme, de la democràcia i de la ciència ens situen en un món sense límits, on l'individu no té sentit ètic. Per tant, no es pot legitimar l'autoritat a partir d'un sistema ètic compartit, i on la producció material sembla que no tingui límits.

La tolerància a la frustració; l'interès pel saber; la capacitat d'esforç; el model de relació amb l'autoritat i la relació amb els semblants; són models transmesos per la família que mostren els límits de l'educabilitat.

Per aconseguir l'èxit educatiu, cal que l'escola sigui capaç de treballar amb aquests límits a l'educabilitat, tenint present les següents propostes:

- Capacitat d'implicar emocional i libidinosa als alumnes
- Capacitat d'assumir la diversitat de disposicions cap a l'educació.
- Capacitat de superar el discurs dominant
- Evitar que l'escola sigui un mecanisme de control social.
- Establir un model d'autoritat (no dictatorial).

### **Enric Bolea**

S'ha de repensar la funció educativa en l'educació secundària. Els discursos dominants generen malestar a causa de la crisi dels ideals i les referències que orientaven el món. Aquest malestar es manifesta a l'escola, tant els joves, com els professors i pares.

L'escola sempre s'havia situat en una tensió contradictòria, ja que complia la funció de reproducció de la ideologia dominant, però a la vegada contribuïa a l'emancipació de les persones. Aquesta és una contradicció que cada vegada és més complicat d'afrontar. Així doncs, restablir aquesta tensió és un repte fonamental, ja que sinó estem abocats a una educació reproductora de l'ordre social.

Per tal d'aconseguir tornar a dotar de caràcter emancipador a l'escola s'ha de restablir un vincle de confiança entre alumnes i professor, que possibiliti acollir i escoltar des del subjecte. Des d'aquesta perspectiva, no s'hauria de negar o evitar el conflicte.

Algunes propostes per tal de possibilitar aquesta refundació de l'escola serien:

- Ensenyar a llegir l'època i saber viure-hi
- Restablir tensions constitutives de l'escola
- Recuperar el compromís amb l'altre
- Ser capaç de resituar els sabers culturals
- Crear llocs d'encontre en els centres per a construir lligams
- Resituar el valor del temps en el tractament de les situacions problemàtiques
- Cal una metamorfosi de l'escola i l'educació
- Promoure la conversa entre professionals.

### **Andrés Fernández**

Hi ha la necessitat de renovar el lligam entre el desig d'aprendre i l'ideal d'educar. El que caldria és treballar sobre professors, alumnes i pares per possibilitar que cada grup d'actors col·laborés en retrobar l'entusiasme per aprendre que els joves han perdut.

Pel que fa als professors, hi ha una sèrie de condicionaments que els dificulta canviar: les tensions amb l'administració els porten a la passivitat i problemes de salut associats a les tensions a l'escola. Això complica la seva funció docent; i dificulta que tinguin present la part emocional dels alumnes; la necessitat d'aprendre a través del desig.

Pel que fa als alumnes, no estan motivats. Caldria apel·lar al desig per tal que trobessin la motivació d'aprendre, evitant de frustrar les aptituds que mostren.

Els pares es veuen superats per la feina. Desplacen cap a l'escola responsabilitats que no els són pròpies. Assumeixen una postura de drets sense obligacions que en el fons els inhabilita per a l'acció.

Com a conclusió, el desig per aprendre no pot ser producte d'una obligació, cal el compromís de tots els actors implicats.

### **Raquel Jiménez**

S'explica l'experiència de la teràpia desenvolupada en una aula d'acollida per a alumnes nous. L'interès va sorgir en comprovar que els principals problemes amb els alumnes immigrants eren amb aquells que arribaven a meitat del curs escolar. Semblava clar que calia un espai on acollir-los abans d'ingressar totalment a l'escola.

El sentiment d'aquests nois i noies, provinents del Carib i l'Amèrica Llatina és d'una "caiguda". Primerament són abandonats per les mares, que emigren en solitari; posteriorment se'ls obliga a deixar-ho tot per emigrar ells també, per retrobar-se amb una mare que no reconeixen, i amb una incomprensió de l'entorn molt gran. I per últim, cauen a l'escola, un lloc en el que s'integren a meitat de curs i on s'apliquen codis diferents a l'escola dels seus països. Així doncs, l'aula d'acollida es converteix en l'espai per a recuperar la pròpia experiència de la migració.

### **Debat**

Apareix com a element d'interès la recuperació de l'autoritat, com a condició prèvia a la possibilitat d'educar. En el ben entès que el que assumeix l'autoritat respongui a un sistema de valors explícits; i no com una imposició del propi ego per sobre d'un altre.

El sistema de valors cristians no s'ha substituït per un nou sistema laic, bona part dels problemes d'autoritat tenen a veure amb això.

Un element previ a tota reforma de l'educació són els recursos, necessaris per entendre-la d'una altra manera. Aquest problema té relació amb la falta de temps; no es pot destinar més temps a l'educació, perquè en el capitalisme el temps són diners. Per últim, s'adverteix que per bé que el sistema educatiu no facilita aquesta reforma de la funció educativa, els mestres són actors del procés educatiu, així doncs com a mestres i professors cal trobar esclatxes en el sistema; intentar crear noves propostes.